

**** Za pravega veroučitelja na go-
riški gimnaziji** je imenovan suplent v go-
riškem semenišču Alojzij Fogar.
**** Ravnateljstvo mesto na gimna-
ziji v Celovcu** je razpisano do 1. avgusta,
ker stopi dosednji ravnatelj, vladni svetnik dr.
Latzel, v pokoj.

Književnost in umetnost.

"Kraljevič in berač." Spisal Mark
Twaïn. Z ozirom na svoj tozadevni članek
v "Učit. Tov." se usojam naznanjati, da mi je
tako po objavljenju pisal g. Iv. Pr. Lam-
pret, tiskar in založnik v Kranju, da je imel
misel to delo založiti že pred meseci in da je
že prišel s pripravami za realizacijo te ideje.
Toliko na znanje, da bi se kdo ne ukvarjal
več po nepotrebnem s prevajanjem omenje-
nega mladinskega spisa.
Ferdo Plešič.
Roditeljsko pismo. Pouk staršem in
njih namestnikom o najvažnejših določbah do-
konečnega šolskega in učnega reda za ljudske
šole ter tozadevnega izvršilnega predpisa. Se-
stavil Janko Knapič, nadučitelj na
Vidmu. — Cena: za en izvod 10 h, za 100
izvodov 8 K. — Ljubljana 1910. Založilo Uči-
teljsko društvo za brežiški in sevniški okraj.
Natisnila Učiteljska tiskarna. — O tem rodi-
teljskem pismu več pozneje, za danes le toplo
priporočilo!

Politiški pregled.

*** Posledice centralističnega biro-
kraškega vladnega zistema v Avstriji,** ki je
bil uveden, da bi mogla priti do veljave vsanja
germanizacija države, se kažejo v nastopnih
številkah: Leta 1838. so šteli v avstrijskih
kronovinah 15.5 milijonov prebivalcev in
43.331 javnih uradnikov in uslužbenecv; na
360 prebivalcev je prišel po en uradnik ali
uslužbenec. Leta 1900. so našli 26.150.000
prebivalcev in 334.974 javnih uradnikov in
uslužbenecv (nevsstevši državnih železnic), tako
da je prišel en uradnik ali uslužbenec že na
78 prebivalcev. Prebivalstvo se je torej v tej
dobi pomnožilo za 69 odstotkov, število urad-
nikov in uslužbenecv (brez železnic) pa za 673
odstotkov. V dobi od leta 1890. do 1910. se
je prebivalstvo pomnožilo za 9 odstotkov, urad-
niki in uslužbenci pa za 27 odstotkov. V ome-
njenih desetih letih je penzijski proračun od
34.7 milijonov narasel na 57.7 milijonov kron.
a danes znaša 91.6 milijonov kron.
*** Analfabeti** ne bodo mogli postati po-
slanci v Srbiji. Beligradski listi poročajo, da bo
volilni red za srbsko skupščino reformiran tudi
v tem smislu, da že na prihodnjih volitvah ne
bodo smeli biti izvoljeni analfabeti.
*** Ženska volilna pravica na Nor-
veškem.** Ustavni odsek storthinga je izdelal
novelo k volilnemu redu, po kateri bodo imele
volilno pravico tudi ženske. Pravijo, da sta
izkustvo in visoka kultura norveških žen do-
kazala, da so zrele za to političko pridobitev.
*** Za splošno in enako volilno pra-
vico v Belgiji.** V poslanski zbornici so stavi-
li socialni demokrati predlog za splošno in
enako volilno pravico namesto dosedanjega
pluralitetnega sistema. Zbornica je z 72 proti
58 glasovom sklenila, da se o predlogu ne
posvetuje.
*** Poslanec Masaryk o češko-nem-
škem sporazumu.** Posl. prof. Masaryk je
imel te dni shod, na katerem je poudarjal, da
je postalo sporazumljenje med Čehi in Nemci
potrebno, ker je zaradi tega prepira v nevar-
nosti parlament. Delazmožnost parlamenta je
potrebna za obe stranki. Vlada pa nima ni-
kakega določenega jezikovnega zakona. Baron
Bienenrath naj predloži plenemu ali narodnost-
nemu odseku jezikovni elaborat in s tem bo
dana iniciativa, nakar se bo moglo začeti raz-
pravljanje o jezikovnih zakonih. Sicer se pa
na Dunaju lahko opazi, da so toliko Čehi,
kolikor Nemci že utrjeni zaradi jezikovnega
boja. Ni izključeno, da uvedejo Poljaki, kršćan-
ski socialci in socialni demokrati jezikovno
akejjo proti Čehom in proti nemškimi radikal-
cem. Prof. Masaryk je končno izjavil, da je
potrebna reforma poslovnika in da je za reši-
tev jezikovnega vprašanja kompetenten toliko
državni, kolikor deželni zbor.
*** Čehi proti Grunwaldski slavnosti.**
V nekaterih čeških listih so objavljeni izrazi
nevolje proti poljski slavnosti v spomin zmage
pri Grunwaldu. Listi pozivljajo Čeha, naj se
slavnosti ne udeležijo, ker niso povabljeni na
slavnost pravoslavna mesta in — v prvi vrsti
— ker je dohodek slavnosti namenjen za poljske
šole v Šleziji, ki so naperjene predvsem proti
šleskim češkim šolam. Listi pravijo, naj dajo
Čehi tisti denar, ki bi ga izdali za izlet na
ono slavnost, rajši za češke šole v Šleziji.
*** Razpor v vrstah čeških klerikalcev**
raste od dne do dne. Začel se je hud boj v
časnikarski javnosti med konzervativnim (feu-
dalnim) in krščansko-socialnim (novostrojarskim)
krilom. Na zadnjem obnem zboru stranke je
prišlo do ostrih nastopov med obema kriloma.
Krščansko-socialno krilo vodita brata Myslivec,
ki sta na obnem zboru tudi provzročila, da
se je stranka prekrstila iz katoliško-narodne v
krščansko-socialno. Preobrazila sta tudi strankino
organizacijo iz diecezanske in dekanijske v po-
litiško-krajevno, kar drugemu krilu ni po volji

in zaradi tega Myslivec hudo napada. Iz Prage
poročajo, da je krščansko-socialna struja kupila
v Pragi tiskarno bratov Ziegnerjev za 70.000 K
in da namerava ustanoviti svoj dnevnik. Do-
zdaj je bil strankin dnevnik "Čech", ki po-
stane s tem glasilo feudalnega tabora.
*** Angleški kralj Edvard je umrl**
7. t. m. ponoči. Rojen je bil leta 1841. Prestol
je zasedel leta 1901. Prestolonaslednik je rojen
l. 1865. Pred kratkim se je vrnil Edvard v
London iz Biaritza. Bil je ves izpremenjen.
Kralj sicer ni ležal, videlo pa se je, da hira.
Umril je takorekoč hipoma, nepričakovano.

Kulturno delo.

+ Carnegiejeve biblioteke. V novo-
jorskem časopisu Colliers Weekly objavlja Car-
negi, jekleni kralj, sam statistiko bibliotek, ki
jih je iz svojega žepa založil. — Vsega skupaj
je izdal za ustanavljanje knjižnice 51.596.903
dolarjev; od te vsote pripada na Zedinjene
države približno 35 milijonov, na Angleško
8 milijonov, na Škotsko in Kanado približno
2 milijona. Vsega je ustanovil skoro 2000
knjižnic. — Sreča, da ni v Ameriki kraji-
skih klerikalcev, sicer bi proti temu gotovo —
protestirali!

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Tov. Angela
Troštova in Julij Slapšak iz Vodice,
4 K; Jakobina Dimnikova 2 K; učitelj-
risarji zložili pri "Novem svetu" 4.50 K; Jo-
sip Tratar iz Mokronoga 2 K; Friderik
Praprotnik namesto venca na grob gđe. Ma-
rici Praprotnikovi 10 K; skupaj 22.50 K, zadnjič
izkazanih 554.50 K; doslej darovanih 577 K.
Bog plati!

Obrambni vestnik.

*** Mesto šolskega nadzornika za mari-
borsko okolico.** Za Slovence in pa slovensko
obmejno šolstvo je jako velikega pomena, kak
mož pride na mesto sedanjega nadzornika
Schmoranzerja, ki je imenovan za učiteljske.
Nemci bi bili radi svoj čas s kričanjem o
"krivici", ki se jim je baje s Schmoranzerevim
imenovanjem zgodila, svet preslepili, da so
Slovenci nekaj profitali in da gre torej do-
sedanje mesto šolskega nadzornika v mari-
borskem političkem okraju — njim. Vlada je že
napol izdala, da misli na to mesto poklicati
kakega nemškutarja. V očigled dejstvu, da gre
tu za izključno slovenske šole — Nemci imajo
itak že lastnega nadzornika — pozivamo vse
merodajne činitelje, da naj preprečijo imeno-
vanje kakega nemškutarja na Schmoranzerevo
mesto. Zlasti je sveta dolžnost obeh drž.
poslancev okraja. Piška in Boškarja, ter de-
ž. odbornika Robiča, da store vse, kar je le
mogoče. Če ne, jih bomo klicali
na odgovor! Najbolj se baje trudi znani
Koschutnig iz Vojnika, da bi prišel na Schmo-
ranzerjevo mesto. Pa še par prodanih duš bi
lahko imenovali, ki hočejo ubijati slovensko
šolstvo v mariborski okolici. Zato vsi na branik!
*** Še eno značilno pismo!** Naš uče-
nik je prejel s Štajerskega to-le pismo: Star-
sem že postal do 50 let in v službi kot ljudsko-
šolski učitelj sem še osivel, pa hvala Bogu,
spomin imam še dober in v šibkem telesu biva
še zdrava in kreпка duša, zato me sveta jeza
popade, kadar čitam v časnikih o nasilstvih,
ki se gode našim tovarišem v prosvetljenem
20. stoletju. Večje spoštovanje smo uživali
učitelji pri našem ubogem, zapuščenem sloven-
skem ljudstvu celo pred 30 leti. Kako so nas
takrat kmetje in otroci spoštovali, ljubili in
slušali v šoli in zunaj šole! "To naš uči naš
gospod učitelj; slušajmo ga, bo dobro za nas",
tako so govorili! In eden mojih učencov mi je
pisal nedavno iskreno pismo, v katerem med
drugim pristavlja: "O, srečni časi, ko smo k
Vam v šolo hodili. Vsi Vaši nekdanji učenci
in učenke smo postali po Vaših naukih vrli
gospodarji in poštena gospodinja! Srčno nas bi
vse razveselilo, ko bi še enkrat v našo sredo
prišli Vi, gospod učitelj, ki smo ga vsi tako
spoštovali in ljubili!" — In danes! S kamenjem
napadejo ponoči stanovanje mirno živeče uči-
teljeve družine! Kam je torej dospelo naše
slovensko ljudstvo v nekaterih krajih! Hudo-
delstvo javnega nasilstva jim je dandanas orodje,
s katerim hočejo pregnati iz svoje fare nelju-
bega jim učitelja! Dragi tovariši! Kazenski
zakonik v roke in s postavnimi sredstvi se
zoper staviti takim in podobnim nasilstvom
zavedenega in podhujkanega ljudstva! Ne
zapustiti službe, marveč pogumno v boj proti
krivici in nasilju in če vas tudi c. kr.
nadzorniki nepodpirajo! Pravica in resnica mora
končno zmagati.
Bodimo pogumni kakor stari Spartanci
in rajši častno umreti, nego
nečastno premagan odstopiti!
Posebno vi, mladi učitelji, ne vdaite se, gotovo
dosežete nekoč boljše časa, kakor jih imamo
sedaj, le pogumno naprej po poti po-
štenosti z mečem bistrega uma
na temelju od našega vladarja
danih nam šolskih zakonov! —

Ako nas nočejo več braniti šolske oblasti, ker
so večinoma v rokah naših krutih sovražnikov
in nasprotnikov, nas bodo branila c. kr. sodišča
in oni sodniki, ki imajo srce in razum za to!
— Hvala Bogu, še je pravica na svetu, samo
iščimo jo in pogumno naprej do častne zmage
nektrave! Srčni pozdrav vsem tovarišem in
milim tovarišicam iz zelene Štajerske vam pošilja
stari trpin — ljudskošolski učitelj.

Učiteljski vestnik.

Okrajne učiteljske organizacije.
Referent s slovenskega vseučiteljskega abit. sestanka
v Ljubljani 1. 1909.

(Dalje.)
Da bo pa v bodoče bolje, hočem podati
tu najprej ves ustroj uč. okr. društev, kakršna
že sedaj obstojajo, in hkrati tudi nekaj pri-
pomb glede njih organiziranja i. t. d.
Namen društva je:
a) vzajemno, vsestransko pedagoško-di-
daktičsko izobraževanje društvnikov;
b) pospeševanje njih materialnih koristi;
c) postavljanje nagrobnih spomenikov
umrlim tovarišem in tovarišicam.
Predvsem moramo dodati prvi točki takoj
"splošno vsestransko izobraževanje dru-
štvnikov" in ne le zgolj stanovsko izobraže-
vanje. Drugi točki bi bilo dodati "zastopanje
stanovskih koristi". Tretja točka bi pa skoro
upravičeno vključil humanitarnemu namenu
smela izostati in se nadomestiti s točko na-
rodno-prosvetnega delovanja učiteljstva. Tu bi
bilo polje, kjer bi si na podlagi svoje
organizacije — in ne političke
stranke — postavljali trajne spomenike,
ki bi se ne razrušili kakor mrtvi kamen, tem-
več bi stali, rasli in napredovali z narodom.
Narodno-prosvetno delo, knjižnice, izobraževalna
društva i. t. d., centralizovana v
naši organizaciji to bi bil spomenik,
ki bi bil večni za vse slovensko učiteljstvo in
s hvaležnostjo bi zrl narod na grob svojega
akoprag ga ne bi krasil velik, krassen spo-
menik, temveč bi se na preprosti plošči čitalo
le njegovo ime. Še več; njega ime bi ne izgi-
nilo iz kulturne zgodovine razvoja njegovega
okraja! Da pa ne bo nesporazumljen, moram
poudarjati, da je ta točka enaka delu social-
nega odseka, samo da jo je uvrstiti tudi v
pravila.
Glavni namen torej bi bil v treh točkah:
stanovski interesi, interesi šolstva, narodno-
prosvetno delo.
Sredstva namenu društva so:
a) Mesečna zborovanja društvnikov, v
katerih se prednašajo ped. — didaktični in
sploh strokovno — znanstveni predmeti ter se
popularno razpravlja o šoli in domu;
b) nasveti, peticije in resolucije na višje
oblasti in razne korporacije;
c) občevarje z drugimi društvi;
d) prireditve pedagoške čitalnice;
e) gojitve petja in telovadbe;
f) pobiranje rednih in izrednih doneskov.
Res so mesečna zborovanja najuspešnejše
sredstvo v povzdigo stanu, šolstva in naroda, toda
žal, nam statistike kažejo nerednost v izvrševanju
mes. zborovanj, in potreba nam bo temeljito
poiskati vzrokov neuspehov in jih izkušati s
preureditvijo ali kako drugače odpraviti. Po-
treba bo pa še časoma misliti tudi na to, da se
pri društvih ne bo razpravljalo le strogo stro-
kovnih vprašanj temveč splošno znanstvena in
aktualna vprašanja. V prvi vrsti pa stanovsko-
socialna vprašanja. Sami se moramo izobraziti
našemu stanu primerno in če doženemo to,
smo dosegli vse, zakaj potem nas ne bodo več
podcenjevali, ampak nam podeli to, kar nam
gre. Postanemo lahko popolnoma neodvisni
od njih in večji v vseh ozirih, na vsakem
polju.
Da ne bo učitelja, ki bi gledal na soci-
alno vprašanje kot na nekaj vzvišenegega, ne-
dostopnega; da ne bo učitelja, ki bi gledal
na politička vprašanja časov kot na nekaj
njemu nerazumljivega, neraztolmačljivega, pre-
gledljivega le v domačem kraju, da se ne
sme ozreti na svetovno politiko, da se ne
more in ne sme seznaniti z njenimi osnovnimi
pojmi, da bi zrl na slovensko politiko in na
Slovanstvo kot na nekaj vzvišenegega ideal, ki mu
ga bodo priborili drugi in ki ga bo moral
potem moliti kot nekakega malika; da se ne
bo dobilo učitelja, ki bi zrl na seksualno vpra-
šanje kot na nekaj pregrešnega in sramežljivega,
o čemer on ne sme premišljevati, ne
govoriti in se mu ne sme približati; da se ne
bo dobilo učitelja, ki bi zrl na kulturno vpra-
šanje kot na nekaj, pri čemer on nima ničesar
sodelovati, o čemer imajo odločevati le višji
gospodje i. t. d., bi našteval lahko probleme
raznih aktualnih vprašanj, ki so za vsakega
modernejega človeka potrebna in katerih osnovne
pojme mora imeti vsak učitelj.
Malo jih je bilo, ki so razmišljali o
enem ali drugem vprašanju natančneje, in one,
ki so se o posameznih vprašanjih specializirali
do gotove stopnje, jih je pričelo učiteljstvo
gledati kot nekake polbogove, ki so jim nalo-
žili vse delo, do kakršnih se pa sami ne mo-
rejo pospeti, ker niso dovolj upoštevali, da je
glavno sredstvo za doseg te smotrov samo-
izobrazba, ki je vsakomur na razpolago.
Le ako so nam znana vsa ta življenska
vprašanja, bo tudi lahko napredovalo šolstvo

in naša pedagoško-didaktičska izobrazba, ker
podlaga vsi pedagogiki in šolstvu je le znanost.
Na podlagi tega pride učiteljstvo do samo-
stojnega mišljenja in ustvarjanja in pridemo do
svojega narodnega šolstva ter se otresemo tu-
jih vplivov. Poleg pedagogov dobimo tudi
mislece!
Preiti mi je takoj k točki, tičeči se
knjižnice in pedag. čitalnice. Lokala za to na
primernem kraju skoraj ne bo dobiti. S tem
se zvečajo po nepotrebnem stroški in tudi za-
radi daljave in krajevnih razmer ni mogoče
posecati društvnikom čitalnice. Da bi si pa
nabavljali boljše knjige in revije za knjižnico,
s tem si zopet podvojimo stroške.
Saj imamo okrajne učiteljske knjižnice;
skrbimo, da se tu nabavijo vsa moderna dela
in obnem moramo tudi skrbeti, da se bo
učiteljstvo pridno posluževalo teh knjižnic, ki
naj bi bile opremljene z boljšimi deli znanosti
na vsakem polju, da se na podlagi njih lahko
izobrazi učitelj na kateremkoli polju vede in
razmotriva potem nje stik s pedagogiki in
šolstvom.
Ne samo pedagoško-znanstveno in stro-
kovno naj bi bile opremljene te knjižnice,
temveč splošno znanstveno, na vsakem polju z
glavnimi zastopniki, saj smo že prej omenili
svoje stališče, da je predpogoj strokovni iz-
obrazbi in delu — splošna naobrazba in večnost
na vsakem polju, če se hoče iskati potem
uspešno odnose stroke do posameznih pred-
metov.
Kakor so važne za ljudstvo ljudske knjiž-
nice, tako važne so za učiteljstvo popolno
opremljene okr. uč. knjižnice, zakaj le na pod-
lagi njih bodo učitelji lahko sredstva za svojo
nadaljno izobrazbo, bodisi na kateremkoli polju.
S tem bi odpadla čitalnica.
Mesečni sestanki bi nam pa služili za to,
da se nazori menjajo in utemeljujejo ter se
prednaša in opozarja tovariše na to, kar je
novega, oziroma na predmet, ki smo ga na-
študirali. Ne da posameznik napreduje, ne da
se posameznik izobražuje, v celoti, skupno
moramo s pomočjo posameznikov napredo-
vati vsi.
Če bi pa kdo trdil, da nam toliko zna-
nosti ni potrebna, bi ga zavrnil, da je on naj-
večji nazadnjak, ker ne uvideva napredka pri-
rodoslovnih in drugih ved v devetnajstem sto-
letju in se z duhom ni približal niti toliko
modernejemu človeku, da bi uvidel, da bo imel
ta napredek vede najznatnejši vpliv na šolstvo
in da se je potreba pripraviti, da se bo tudi
naš narod lahko na podlagi šolstva pospenjal
in dvigal z duhom časa. Če se pa na učiteljstvo
ne bo pospenjalo in napredovalo, tudi ne bo
napredovalo šolstvo in ne narod!
Preden pa zapustim sredstva društva, ne
smem, prezeriti, da je društvu potrebno, po-
sebnost če hoče po sedanjih vidikih delovati
organizovano na narodno-prosvetnem polju,
tudi izdajati in posredovati za zalaganje pri-
mernih knjig, brošur i. t. d., ki nas bodo do-
vajale v javnost glede stremeljenj in postopanja
in nam bo v pomoč pri našem delu.
Isto tudi, da se pod pokroviteljstvom
društva ustanovljajo ljudske knjižnice, čitalnice,
mladeniška i. dr. izobraževalna društva (soc.
kurzi) i. t. d., kar služi kot sredstvo za nar-
prosvetno delovanje.
Zahtevamo pa to pod po-
kroviteljstvom okr. uč. dr. za
to, da centralizujemo vse naše
prosv. — kulturno delovanje v
naši organizaciji in pridemo
vokom čisto škodljivemu kli-
karskemu izkoriščanju ome-
njenih društev.
V tem oziru imamo pozdravljati načrt
socialnih odsekov, ki nam ga je podal naš
vrli tovariš Pesek, zakaj on nam je podal tem-
eljni načrt za organizovanje našega prosvet-
nega delovanja na podlagi naših dru-
štev, in nam bo le na podlagi tega načrta
polagoma razviti in izvesti naše prosvetno delo
na posameznem polju. V prvi vrsti pa to delo
pripada naraščanju, ki ga naj proučuje!
Uspešno pospeševanje dela v društvu pa
nudi tudi petje, ki je že sedaj precej razvito
v posameznih društvih. *) Isto velja tudi glede
telovadbe.
Kar se pa tiče namena in sredstev dru-
štva v splošnem, nam bo pa potreba misliti
v prvi vrsti na jasnejše in popolnejše načrte
in stalno fiksiranje smotrov in dela.
(Dalje.)

„Glasbeni vestnik.“

Glasbeno polje učiteljstva.
Predaval na sestanku deželnega slovenskega učiteljskega
društva v Ljubljani A. W. Aste.
(Konec.)
III.
S tem bi bil organizatorični del ljudsko-
glasbenega dela učiteljstva končan in vidimo,
da obsega prvi del vzgojo pevovodij, drugi del
pevske zbornice in društva po vsem Slovenskem,
tretji del zvezo teh pevskih društev na podlagi
učiteljske organizacije. Centralizujemo
vse kulturno delo v svojih rokah
*) Primerjaj načrt „Glasbeno polje učiteljstva“
v Glasbenem vestniku in predstavljaj si analogno orga-
nizovano vsako polje prosvetnega delovanja. Uredn.